

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

4. detsember 2018*

Eelotsusetaotlus – Võrdne kohtlemine töö saamisel – Direktiiv 2000/78/EÜ – Vanuse alusel diskrimineerimise keeld – Politseiametnike teenistusse võtmine – Liikmesriigi organ, mis on seadusega asutatud konkreetses valdkonnas liidu õiguse kohaldamise tagamiseks – Pädevus jätta liidu õigusega vastuolus olevad riigisiseseid õigusnormid kohaldamata – Liidu õiguse esimus

Kohtuasjas C-378/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) 16. juuni 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. juunil 2017, menetluses

Minister for Justice and Equality,

Commissioner of An Garda Síochána

versus

Workplace Relations Commission,

menetluses osalesid:

Ronald Boyle jt,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, T. von Danwitz, C. Toader ja F. Biltgen, kohtunikud E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, C. G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikku menetlust ja 5. juuni 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Minister for Justice and Equality, Commissioner of An Garda Síochána ja Iirimaa, esindajad: M. Browne, L. Williams ja T. Joyce, keda abistasid A. Kerr, *BL*, ja B. Murray, *SC*,
- Workplace Relations Commission, esindajad: G. Gilmore, *BL*, ja C. Power, *SC*, keda on volitanud *solicitor* S. Larkin,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Ronald Boyle jt, esindaja: D. Fennelly, *BL*, keda on volitanud *solicitor* M. Mullan,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vláčil ja J. Pavliš,
- Euroopa Komisjon, esindajad: H. Krämer ja L. Flynn,

olles 11. septembri 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kas liikmesriigi organil, mis on seadusega asutatud konkreetses valdkonnas liidu õiguse kohaldamise tagamiseks, peab olema võimalik jätta kohaldamata liidu õigusega vastuolus olev riigisisene õigusnorm.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Minister for Justice and Equality (justiitsvaldkonna ja võrdõiguslikkuse minister, Iirimaa) (edaspidi „minister“) ja Commissioner of An Garda Síochána (politsei ameti peadirektor, Iirimaa) ning teiselt poolt Equality Tribunali (võrdõiguslikkuse kohus, Iirimaa), kelle ülesanded võttis alates 2015. aastast üle Workplace Relations Commission (töösuhete komisjon, Iirimaa), vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimase pädevust otsustada jätta kohaldamata liidu õigusega vastuolus olevad riigisisese õigusnormid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine.“

- 4 Direktiivi artikli 3 „Reguleerimisala“ lõike 1 punktis a on ette nähtud:

„[Liidule] antud pädevuse piires kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on:

- a) tööle saamise, füüsilisest isikust ettevõtjaks hakkamise või kutsealale pääsemise tingimused, sealhulgas valikukriteeriumid ja töölevõtu tingimused mis tahes tegevusvaldkonnas ja kõigil ametiastmetel, kaasa arvatud ametialane edutamine;

[...]“.

- 5 Direktiivi II peatükki „Õiguskaitsevahendid ja otsuste täitmine“ kuuluva artikli 9 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad, et igapähe, kes leiab, et teda on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu koheldud õigusvastaselt, oleks võimalik kasutada käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmiseks ettenähtud haldus- või kohtumenetlust, kaasa arvatud lepitusmenetlust, isegi juhul, kui see töösuhe, millega väidetav diskrimineerimine kaasnes, on lõppenud.“

Iirimaa õigus

- 6 Iirimaa põhiseaduse (Bunreacht na hÉireann) artiklis 34 on sätestatud:

„1. Õigust mõistavad seadusega asutatud kohtutes kohtunikud, kes on ametisse nimetatud käesoleva põhiseaduse kohaselt, ning õigust mõistetakse avalikult, välja arvatud piiratud erijuhtudel, mis võidakse seaduses ette näha.

2. Kohtute hulka kuuluvad:

- i. esimese astme kohtud;
- ii. apellatsioonikohus ja
- iii. kõrgeima astme apellatsioonikohus.

3. 1. Esimese astme kohtute hulka kuulub kõrge kohus, kellel on esimeses kohtuastmes täielik pädevus ja volitused lahendada kõiki tsiviil- ja kriminaalasju ning nendega seotud õigus- ja faktiküsimusi.

2. Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti, hõlmab kõrge kohtu pädevus küsimusi, mis puudutavad mis tahes seaduse kehtivust käesoleva põhiseaduse sätete seisukohast, ning ühtegi sellist küsimust ei või tõstatada (nõudena, väitena või muul viisil) üheski teises põhiseaduse käesoleva või mõne muu artikli alusel asutatud kohtus peale kõrge kohtu, apellatsioonikohtu või kõrgeima kohtu.“

- 7 Iirimaa põhiseaduse artikli 37 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva põhiseaduse ükski säte ei võimalda keelata isikul või organil, kes on seadusega nõuetekohaselt volitatud teostama piiratud õigustmõistvat laadi funktsioone ja pädevust, teostamast neid funktsioone ja seda pädevust muudes asjades peale kriminaalajade, olgugi et see isik või organ ei ole kohtunik või kohus, kes on käesoleva põhiseaduse alusel sellisena ametisse nimetatud või asutatud.“

- 8 Direktiivi 2000/78 ülevõtmiseks tööhõive – sealhulgas töölevõtmise – valdkonnas kehtestatud riigisisised meetmed sisalduvad 1998.–2015. aasta tööalase võrdõiguslikkuse seadustes (Employment Equality Acts 1998 to 2015; edaspidi „võrdõiguslikkuse seadused“), mille artikli 77 lõikes 1 on ette nähtud:

„Isik, kes väidab, et teda on [võrdõiguslikkuse seadusi] rikkudes diskrimineeritud, võib nõuda hüvitist, pöördudes selleks töösuhete komisjoni peadirektori poole [...]“.

- 9 Võrdõiguslikkuse seaduste artikliga 82 on kehtestatud mitmesuguseid heastamismeetmeid, mida võib töösuhete komisjoni peadirektor määrata. Viimane võib esiteks määrata hüvitise saamata jäänud töötasu kujul (kui on rikutud kohustust maksta võrdset töötasu) töötamise perioodi eest, mis algas kõige enam kolm aastat enne kõnealuste seaduste artikli 77 lõike 1 alusel töösuhete komisjoni poole pöördumist, mille tulemusel tegi peadirektor otsuse, teiseks kohustada maksuma võrdset töötasu alates sellest kuupäevast, kolmandaks määrata hüvitise tagajärgede eest, mille on põhjendanud

diskrimineerimine või ohvristamine, mis leidis aset kõige enam kuus aastat enne kõnealuste seaduste artikli 77 alusel töösuhete komisjoni poole pöördumist, neljandaks kohustada tagama võrdne kohtlemine kõigis juhtumi seisukohast asjakohastes valdkondades, viiendaks kohustada ühte või mitut otsuses nimetatud isikut võtma otsuses ette nähtud meetmed või kuuendaks näha ette kohustuse ennistada kaebaja tööle või võtta ta tööle tagasi hüvitisega või ilma selleta.

- 10 1988. aasta politseiameti määrustiku (teenistusse võtmine ja ametisse nimetamine) (Garda Síochána (Admissions and Appointments) Regulations 1988) (muudetud 2004. aasta politseiameti määrustikuga (Garda Síochána (Admissions and Appointments) (Amendment) Regulations 2004)) (edaspidi „teenistusse võtmise määrustik“) eeskirja 5 lõike 1 punktis c on sätestatud:

„Kui käesolevas määrustikus ei ole sätestatud teisiti, võib peadirektor isiku väljaõppele lubada üksnes järgmistel juhtudel:

[...]

- c) kui peadirektor on veendunud, et isik on üleriigilises ajalehes vastava töökuulutuse esmakordse avaldamise kuu esimesel päeval vähemalt 18- ja kõige enam 35aastane;

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 11 Ronald Boyle ja veel kaks isikut (edaspidi „R. Boyle jt“) jäeti An Garda Síochána (politseiamet, Iirimaa) uute teenistujate teenistusse võtmise menetlusest välja põhjendusel, et nad on ületanud teenistusse võtmise määrustikus ette nähtud teenistusse võtmise vanuse ülempiiri.
- 12 R. Boyle jt esitasid selle otsuse peale kaebuse Equality Tribunalile (võrdõiguslikkuse kohus).
- 13 R. Boyle jt väitsid, et politseijõududesse teenistusse võetavate isikute vanuse ülempiiri kehtestamine on käsitatav diskrimineerimisena, mis on keelatud nii direktiivi 2000/78 alusel kui ka nende Iiri õigusnormide kohaselt, millega direktiiv üle on võetud.
- 14 Minister väitis, et Equality Tribunalil (võrdõiguslikkuse kohus) puudub asja lahendamiseks pädevus, kuna meede, millega kehtestati politseijõududesse teenistusse võetavate isikute vanuse ülempiir, on riigisisene õigusnorm, mistõttu on ainult Iirimaa põhiseaduse alusel asutatud kohtutel pädevus olenevalt olukorrast otsustada jätta selline säte kohaldamata. Equality Tribunal (võrdõiguslikkuse kohus) otsustas sellegipoolest kaebuse läbivaatamist jätkata, kuid märkis siiski, et menetluse käigus analüüsib ta ka ministri tõstatatud pädevuse küsimust ja teeb selle kohta otsuse.
- 15 Minister esitas High Courtile (kõrge kohus, Iirimaa) taotluse Equality Tribunalile (võrdõiguslikkuse kohus) suunatud määrusega keelata viimasel tegutseda seadusega vastuolus oleval viisil.
- 16 High Court (kõrge kohus) rahuldab ministri taotluse kohtumäärusega, millega ta keelas Equality Tribunalil (võrdõiguslikkuse kohus) R. Boyle'i jt kaebust lahendada. High Court (kõrge kohus) leidis nimelt, et Equality Tribunalil (võrdõiguslikkuse kohus) ei ole pädevust teha õiguslikult siduvat otsust, milles ta leiab, et riigisisene õigus on liidu õigusega vastuolus, kuna see pädevus on Iirimaa põhiseaduse artikliga 34 sõnaselgelt antud üksnes High Courtile (kõrge kohus).
- 17 Equality Tribunal (võrdõiguslikkuse kohus) kaebas selle kohtumääruse peale edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtule ehk Supreme Courtile (Iirimaa kõrgeim kohus).

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et riigisiseses õiguses ei ole Equality Tribunalil (võrdõiguslikkuse kohus), millest on vahepeal saanud töösuhete komisjon, pädevust jätta kohaldamata riigisiseseid õigusnorme, mis on tema hinnangul liidu õigusega vastuolus. Selline pädevus on ainult High Courtil (kõrge kohus), kes seega õiguspäraselt võib lahendada vaidlust, millega võib kaebuse rahuldamise korral kaasneda riigisisese õigusnormi kohaldamata jätmise, mille peale on võimalik edasi kaevata Court of Appealile (apellatsioonikohus, Iirimaa) või eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab seega, et riigisiseses õiguses on tööalast võrdõiguslikkust puudutavate kohtuasjade lahendamise pädevus jagatud ühelt poolt enamikus kohtuasjades pädeva töösuhete komisjoni ja teiselt poolt High Courti (kõrge kohus) vahel, kellel on pädevus juhul, kui selles valdkonnas kaebuse rahuldamine nõuaks muu hulgas, et jäetaks kohaldamata riigisiseseid õigusnormid, mis ei ole liidu õigusega kooskõlas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on samuti seisukohal, et riigisiseses õiguses on liidu õiguse järgimise tagamiseks High Courtil (kõrge kohus) pädevus võtta mis tahes vajalikke meetmeid liidu õigusega tunnustatud õiguste rakendamiseks.
- 20 Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) analüüsis seejärel küsimust, kas niisugune pädevuse jaotus riigisiseses õiguskorras vastab Euroopa Kohtu praktikas välja töötatud võrdväarsuse ja tõhususe põhimõttele.
- 21 Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks seisukohal, et kuna niisugune jaotus on kohaldatav mis tahes õigusvaldkonnas, kuulugu see riigisisessesse või liidu õigusesse, on selge, et võrdväarsuse põhimõtet on järgitud.
- 22 Teiseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et pädevuse jaotus, mille kohaselt High Courti (kõrge kohus) poole tuleb pöörduda kohtuasjades, millega võib kaasneda liidu õigusega vastuolus olevate riigisiseste õigusnormide kohaldamata jätmise, on kooskõlas tõhususe põhimõttega, kuna viimati nimetatud kohtul on pädevus tagada liidu õiguses tunnustatud mis tahes õiguse järgimine ja selles kontekstis jätta vajaduse korral kohaldamata riigisiseseid õigusnormid, millega kehtestatakse politseiteenistusse võtmisele vanuse ülempiir ja mis on vastuolus liidu õigusnormidega tööalase võrdõiguslikkuse valdkonnas, ning seda viisil, mis ei muuda liidu õiguse rakendamist ülemäära keeruliseks.
- 23 Töösuhete komisjon väidab omalt poolt, et organina, millel on üldine kohustus tagada riigisisese õiguse ja liidu õiguse järgimine tööalase võrdõiguslikkuse valdkonnas, peab tal olema kogu selleks vajalik pädevus. Seega leiab ta, et High Courti (kõrge kohus) ja tema vaheline pädevuse jaotus ei ole liidu õigusega kooskõlas, kuna selline jaotus teeb tal nimetatud kohustuse täitmise võimatuks.
- 24 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) peatada menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Juhul, kui

- a) liikmesriigi organ on asutatud seadusega ja tal on üldine pädevus muu hulgas tagada liidu õiguse kohaldamine konkreetses valdkonnas;
- b) riigisisese õiguse kohaselt on nõutav, et sellisel organil ei ole pädevust piiritletud liiki asjades, milles tõhus õiguskaitsevahend nõuaks riigisisese või liidu õiguse alusel riigisisese õigusnormi kohaldamata jätmist, ja
- c) asjaomastel liikmesriigi kohtutel on pädevus teha kõiki vajalikke otsuseid riigisisese õiguse kohaldamata jätmiseks, kui see on nõutav liidu õigusnormi järgimise tagamiseks, pädevus vaadata läbi asju, milles on sellise õiguskaitsevahendi kasutamine vajalik, ning pädevus sellistes

kohtuasjades kohustada võtma mis tahes meetmeid, mis on liidu õiguse kohaselt nõutavad ja mida nad peavad Euroopa Kohtu praktikas tunnustatud võrdväarsuse ja tõhususe põhimõttega kooskõlas olevaks,

siis kas seadusega asutatud organit tuleb siiski pidada pädevaks vaatama läbi kaebust, mille kohaselt riigisisene õigusnorm väidetavalt rikub asjakohast liidu õigust, ja kui ta kaebuse rahuldab, kas ta peab siis jätkma riigisisese õigusnormi kohaldamata, ehkki riigisisese õigusega on kõigis sellistes asjades, milles mis tahes põhjusel vaidlustatakse õigusnormi kehtivust või milles nõutakse õigusnormi kohaldamata jätmist, pädevus antud põhiseaduse alusel asutatud kohtule, mitte kõnealusele organile?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 25 Tšehhi valitsus vaidlustab eelotsusetaotluse vastuvõetavuse, rõhutades eelotsusetaotluse ebaselgust ja asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole täpsustanud, milliste direktiivi 2000/78 sätetega riigisisised õigusnormid tema meelest vastuolus on.
- 26 Sellega seoses väärrib meeldetuletamist, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama (27. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Järelikult eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (27. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Samuti on oluline, et liikmesriigi kohus märgiks ära täpsed põhjused, mille tõttu tal on tekkinud küsimus liidu õiguse tõlgendamise kohta ja miks ta peab vajalikuks esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused (21. novembri 2013. aasta kohtuotsus *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Käesoleval juhul on küll põhikohtuasja aluseks kaebus, mille on esitanud Iirimaa politseiteenistujate teenistusse võtmise menetlusest välja jäetud kandideerijad ja milles väidetakse, et teenistusse võtmise vanuse ülempiiri kehtestamine teenistusse võtmise määrustikuga on vastuolus direktiiviga 2000/78 ja võrdõiguslikkuse seadustega, kuid eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli olevas menetluses on sellel kohtul kahtlusi küsimuses, kas liidu õigusega ja eelkõige liidu õiguse esimese põhimõttega on kooskõlas High Courti (kõrge kohus) ja töösuhete komisjoni vaheline pädevuse jaotus, mis tuleneb Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) poolt riigisisestele õigusnormidele antud tõlgendusest, mille kohaselt ei ole nimetatud komisjonil pädevust jätta direktiiviga vastuolus olev riigisisene õigusnorm kohaldamata.
- 30 Järelikult on Euroopa Kohtu käsutuses vajalikud andmed, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimusele, ja seega on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 31 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas liidu õigust ja iseäranis liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt liikmesriigi organil, mis on seadusega asutatud konkreetses valdkonnas liidu õiguse kohaldamise tagamiseks, ei ole pädevust otsustada jätta kohaldamata liidu õigusega vastuolus olev riigisisene õigusnorm.
- 32 Eelotsusetaotlusest nähtub, et vastavalt Iiri õigusele, nagu seda on tõlgendanud Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus), on riigisiseses õiguses kohtutena määratletud asutuste ja töösuhete komisjoni vahel pädevus jaotatud. Ühelt poolt on töösuhete komisjonil pädevus lahendada kaebusi, mis on esitatud meetmete või otsuste peale, mis on väidetavalt vastuolus direktiiviga 2000/78 ja võrdõiguslikkuse seadustega, ning teiselt poolt on pädevus High Courtil (kõrge kohus), kui sellise kaebuse rahuldamine nõuaks liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese sätte kohaldamata jätmist või tühistamist.
- 33 Sellega seoses väärrib kõigepealt rõhutamist, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 45 märkis, et tuleb eristada pädevust jätta liidu õigusega vastuolus olev riigisisene sätte konkreetsel juhul kohaldamata ja pädevust selline sätte tühistada, millel on ulatuslikum tagajärg ehk sätte kehtivuse täielik lõpetamine.
- 34 Liikmesriigid on nimelt kohustatud määrama kohtud ja/või asutused, kellel on pädevus kontrollida riigisisese sätte kehtivust, ning nägema ette õiguskaitsevahendid ja menetlused kehtivuse vaidlustamiseks ning kaebuse rahuldamise korral tühistama asjaomase sätte ja vajaduse korral määratlema niisuguse tühistamise tagajärjed.
- 35 Seevastu Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt nõuab liidu õiguse esimus, et liikmesriigi kohtutel, kes vastutavad oma pädevuse piires liidu õigusnormide kohaldamise eest, oleks kohustus tagada nende õigusnormide täiemahuline toime, jättes omal algatusel vajaduse korral kohaldamata kõik nendega vastuolus olevad riigisisised sätted, ilma et oleks vaja taotleda või oodata selle riigisisese sätte eelnevat kõrvaldamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punktid 17, 21 ja 24, ning 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus *SEGRO ja Horváth*, C-52/16 ja C-113/16, EU:C:2018:157, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Järelikult on igasugune riigisisese õiguskorra sätte ning igasugune seadusandlik, haldus- ja kohtupraktika, mis võiks vähendada liidu õiguse tõhusust seeläbi, et ei anna kohtule, kes on pädev seda õigust kohaldama, volitusi teha selle kohaldamise ajal kõik vajalik, et jätta kõrvale riigisisised õigusnormid, mis võivad takistada vahetult kohaldatavate liidu õigusnormide täielikku toimet, vastuolus nende nõuetega, mis on omased liidu õiguse olemusele (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 22; 19. juuni 1990. aasta kohtuotsus *Factortame jt*, C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 20, ning 8. septembri 2010. aasta kohtuotsus *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 56).
- 37 Sellise olukorraga oleks tegemist juhul, kui liidu õigusnormi ja riigisisese seaduse vahelise vastuolu korral oleks vastuolu lahendamine jäetud iseseisva kaalutusõigusega asutusele, kes ei ole liidu õiguse kohaldamist tagav kohus (8. septembri 2010. aasta kohtuotsus *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Nagu Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, ei lasu kohustus jätta liidu õigusega vastuolus olevad riigisisised õigusnormid kohaldamata mitte ainult liikmesriigi kohtutel, vaid ka kõigil riigiasutustel, sealhulgas haldusasutustel, kes vastutavad oma pädevuse piires liidu õigusnormide kohaldamise eest (vt selle kohta 22. juuni 1989. aasta kohtuotsus *Costanzo*, 103/88, EU:C:1989:256, punkt 31;

9. septembri 2003. aasta kohtuotsus CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, punkt 49; 12. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, punkt 80, ja 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, punkt 54).

- 39 Sellest järeldub, et liidu õiguse esimuse põhimõtte ei kohusta mitte ainult kohtuid, vaid kõiki liikmesriigi asutusi tagama liidu õigusnormide täiemahulise toime.
- 40 Just nendest kaalutlustest lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata.
- 41 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2000/78 artikli 9 kohaselt tagavad liikmesriigid, et igapähe, kes leiab, et teda on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu koheldud õigusvastaselt, oleks võimalik kasutada sellest direktiivist tulenevate kohustuste täitmiseks ettenähtud haldus- ja/või kohtumenetlust, kaasa arvatud lepitusmenetlust, kui nad seda sobivaks peavad.
- 42 Sellest artiklist ilmneb, et liikmesriigid on kohustatud kindlaks määrama menetlused, millega tagatakse direktiivist 2000/78 tulenevate kohustuste täitmine.
- 43 Nagu nähtub eelotsusetaotluses sisalduvatest andmetest, on käesoleval juhul Iiri seadusandja otsustanud anda direktiivi 2000/78 järgimise tagamiseks konkreetse pädevuse töösuhete komisjonile. Kõnealuse direktiivi Iiri õigusesse ülevõtmise meetmeid sisaldavate võrdõiguslikkuse seaduste artikli 77 lõike 1 kohaselt võib nimelt igapähe, kes väidab, et teda on neid seadusi rikkudes diskrimineeritud, nõuda töösuhete komisjoni pöördudes, et hüvitataks kahju, mida talle on tema hinnangul tekitatud.
- 44 Euroopa Kohtule esitatud toimikust ilmneb seega, et töösuhete komisjon on organ, mille Iiri seadusandja on asutanud selleks, et täita direktiivi 2000/78 artikli 9 kohaselt Iirimaal lasuvat kohustust.
- 45 Selles kontekstis tuleb märkida, et kui töösuhete komisjon kui organ, kellele liikmesriigi seadusandja on andnud pädevuse tagada diskrimineerimiskeelu põhimõtte kohaldamine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, nagu seda põhimõtet on konkretiseeritud direktiiviga 2000/78 ja võrdõiguslikkuse seadustega, lahendab vaidlust, milles on selle põhimõtte järgimine kahtluse all, siis nõuab liidu õiguse esimuse põhimõtte, et ta oma pädevuse piires tagaks liidu õigusest isikutele tulenevate õiguste kaitse ja liidu õiguse täiemahulise toime, jättes vajaduse korral kohaldamata mis tahes riigisisese õigusnormi, mis võib olla selle põhimõttega vastuolus (vt selle kohta 22. novembri 2005. aasta kohtuotsus Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, punkt 77; 19. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, punkt 53, ja 19. aprilli 2016. aasta kohtuotsus DI, C-441/14, EU:C:2016:278, punkt 35).
- 46 See oleks nimelt vastuoluline, kui isikud võiksid tugineda konkreetsetes valdkonnas liidu õigusnormidele sellise organi menetluses, millele on riigisisese õigusega antud pädevus selles valdkonnas vaidlusi lahendada, ja samas ei oleks kõnealusel organil siiski kohustust nende õigusnormide kohaldamisel kalduda kõrvale nendega vastuolus olevatest riigisisestest õigusnormidest (vt selle kohta 22. juuni 1989. aasta kohtuotsus Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, punkt 31).
- 47 Lisaks, kuna töösuhete komisjoni tuleb pidada ETL artikli 267 tähenduses „kohtuks“ (vt selle kohta 18. märtsi 2014. aasta kohtuotsus Z., C-363/12, EU:C:2014:159), võib ta selle artikli alusel esitada Euroopa Kohtule asjakohaste liidu õigusnormide tõlgendamise küsimuse ja olles Euroopa Kohtu tehtud eelotsusega seotud, peab ta seda kohtuotsust vahetult täitma, jättes omal algatusel vajaduse korral kohaldamata liidu õigusnormidega vastuolus olevad riigisisised sätted (vt selle kohta 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punktid 32, 34, 39 ja 40).
- 48 Kui niisugune organ nagu töösuhete komisjon, kellele on seadusega tehtud ülesandeks tagada direktiivi 2000/78 kohaldamisest tulenevate kohustuste täitmine ja järgimine, ei võiks tuvastada, et riigisisene säte on direktiiviga vastuolus, ja sellest tulenevalt ei võiks otsustada jätta seda sätet

kohaldamata, väheneks liidu õigusnormide soovitatav toime töö saamisel ja kutsealale pääsemisel tagatava võrdõiguslikkuse valdkonnas (vt selle kohta 9. septembri 2003. aasta kohtuotsus CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, punkt 50).

- 49 Riigisisesed õigusnormid, isegi kui need on põhiseaduse sätted, ei või aga kahjustada liidu õiguse ühtsust ja tõhusust (8. septembri 2010. aasta kohtuotsus Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 61).
- 50 Liidu õiguse esimuse põhimõttest, nagu Euroopa Kohus on seda käesoleva kohtuotsuse punktides 35–38 nimetatud kohtupraktikas tõlgendanud, tuleneb, et organitel, kes oma pädevuse piires vastutavad liidu õiguse kohaldamise eest, on kohustus võtta kõik vajalikud meetmed, et tagada selle õiguse täiemahuline toime, jättes vajaduse korral kohaldamata liidu õigusega vastuolus olevad mis tahes riigisisesed sätted või riigisese kohtupraktika. See tähendab, et liidu õiguse täiemahulise toime tagamiseks ei pea need organid taotlema ega ootama sellise sätte või kohtupraktika eelnevat kõrvaldamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu.
- 51 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esile toodud asjaolu, et käesoleval juhul võimaldab riigisene õigus isikutel esitada High Courtile (kõrge kohus) kaebuse, mis põhineb riigisese sätte väidetaval vastuolul direktiiviga 2000/78, ja viimati nimetatud kohtul kaebuse rahuldamise korral jätta kõnealuse riigisese sätte kohaldamata, ei saa eespool esitatud järeldust seega kahtluse alla seada.
- 52 Eespool toodud kaalutlusi silmas pidades tuleb esitatud küsimusele vastata, et liidu õigust ja iseäranis liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised riigisisesed õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt liikmesriigi organil, mis on seadusega asutatud konkreetses valdkonnas liidu õiguse kohaldamise tagamiseks, ei ole pädevust otsustada jätta kohaldamata liidu õigusega vastuolus olev riigisene õigusnorm.

Kohtukulud

- 53 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Liidu õigust ja iseäranis liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised riigisisesed õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt liikmesriigi organil, mis on seadusega asutatud konkreetses valdkonnas liidu õiguse kohaldamise tagamiseks, ei ole pädevust otsustada jätta kohaldamata liidu õigusega vastuolus olev riigisene õigusnorm.

Allkirjad